

Shaxnoz ANDAYEVA,

Texnologiya, menejment, kommunikatsiya instituti "Tillar va ijtimoiy-gumanitar fanlar" kafedrası mudiri

E-mail: shahnoza7448@gmail.com

Tarix fanlari doktori, dotsent D.Abdullayev taqrizi asosida

TALABALARDA MILLIY QADRIYATLAR TARIXINI O'RGATISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA

Annotatsiya

Ushbu maqolada talabalarda milliy qadriyatlar tarixini o'rgatish metodikasini takomillashtirish pedagogik muammo sifatida hamda ta'lim qadriyatlarining shaxsga yo'naltirilganligi ochib berilgan. Ijtimoiy qadriyatlar, shu jumladan, ta'limiy qadriyatlar ham shaxsni shakllantirishga xizmat qilishi, uning qadr-qimmatini oshirishi, pedagoglar tomonidan shaxs omilining ta'lim-tarbiya jarayonlarining yetakchi subyekti sifatida tan olishini ta'minlashi, unda erkin va mustaqil fikrlash, shuningdek, ijtimoiy faollik ko'nikmalarini shakllantirishga yordam berishi maqsadga muvofiqdir.

Kalit so'zlar: Talaba, qadriyatlar, ijtimoiy omil, milliy qadriyatlar, ta'limiy qadriyatlar, qadr-qimmat, pedagog, ta'lim-tarbiya jarayonlari, subyekt, ta'minlash, mustaqil fikrlash.

IMPROVING THE METHODOLOGY OF TEACHING THE HISTORY OF NATIONAL VALUES TO STUDENTS AS A PEDAGOGICAL PROBLEM

Annotation

This article reveals the improvement of the methodology for teaching the history of national values to students as a pedagogical problem and the nature of the orientation of educational values to the social and personal factor. It is desirable that social values, including educational values, serve to form a person, increase his dignity, ensure the recognition of the personal factor by educators as the leading subject of educational processes, help him develop free and independent thinking, as well as social activity skills.

Key words: Student, values, social factor, national values, educational values, dignity, educator, educational processes, subject, provision, independent thinking.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДИКИ ПРЕПОДАВАНИЯ СТУДЕНТАМ ИСТОРИИ НАЦИОНАЛЬНЫХ ЦЕННОСТЕЙ КАК ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА

Аннотация

В данной статье раскрывается совершенствование методики преподавания учащимся истории национальных ценностей как педагогическая проблема и характер ориентации образовательных ценностей на социально-личностный фактор. Желательно, чтобы социальные ценности, в том числе образовательные ценности, служили формированию личности, повышению ее достоинства, обеспечивали признание педагогами личностного фактора как ведущего субъекта образовательных процессов, помогали ему развивать свободное и самостоятельное мышление, а также навыки социальной деятельности.

Ключевые слова: Студент, ценности, социальный фактор, национальные ценности, образовательные ценности, достоинство, педагог, образовательные процессы, субъект, обеспечение, самостоятельное мышление.

Kirish. Bugungi kunda yoshlarning intellektual salohiyati, ma'naviy madaniyati, jismoniy sog'lomligini oshirish, ularning muayyan hunar yoki kasbni egallashi va jamiyat taraqqiyotiga munosib hissa qo'shishi uchun sharoitlar yaratilmoqda. Yoshlar xalqaro fan olimpiadalari, turli tanlovlar, sport o'yinlarida ishtirok etmoqda va vatan sha'nini himoya qilishga oqilona yondashmoqda. Ayni paytda ba'zi yoshlar ongida ijtimoiy jarayonlarga nisbatan befarqlik, boqimandlik, turli ekstremistik guruhlar faoliyatida ishtirok etishga moyillik ham kuzatilmoqda. Shu bois, barqaror taraqqiyot maqsadlariga erishish, davlatlararo o'zaro iqtisodiy, ijtimoiy hamkorlikni kengaytirish, dunyoda tinchlikni saqlash uchun yoshlarning intellektual salohiyatini oshirishning takomillashgan metodologik yondashuvlarini ishlab chiqish dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Xalqimizning milliy ongi, milliy g'ururi, milliy iftixori, ma'naviy dunyosi kundan-kunga boyib bormoqda. Bu esa mustaqil davlatimizning ma'naviy asosini tashkil qiladi. Demak, ma'naviyat qay darajada shakllangan bo'lsa, u shunchalik taraqqiyotga xizmat qilgan. Milliy uyg'onish, milliy g'urur, milliy tuyg'uning tiklanishi-bu milliy rivojlanish bilan uzviy bog'liq bo'lgan tabiiy qonuniy jarayondir. Milliy qadriyatlarimiz, urf-odat va an'alarimiz qayta tiklanib yanada rivojlanganagina jamiyatimizda o'tkazilayotgan islohotlar muvaffaqiyatli amalga osha oladi, chunki ma'naviy barkamol, ma'rifatli, ruhan bardam, yangicha tafakkurlash qobiliyatiga ega insongina istiqloq va taraqqiyot yo'lini sharafla bilan o'ta oladi. Shunday ekan, xalqimizning madaniy merosi, yuksak ma'naviy qadriyatlarini

chuqur va atroflicha o'rganib, ularni Respublikamizda yashovchi har bir insonning ongiga singdirib, ayniqsa, yosh avlodni ma'naviy yetuk, fidoyi kishilar etib tarbiyalash hozirgi kunda dolzarb muammolardan hisoblanadi. Diyorimiz hududida shakllangan madaniyatimizga xos qadriyatlar, «Avesto» va Qur'on» kabi manbalar, yurtimiz hududida tug'ilib o'sgan Buxoriy va Termiziyalar, Forobiy va Beruniy, Ibn Sino va Najmiddin Kubro, Ulug'bek va Navoiy kabi allomalarning g'oyalari va ta'limotlari, yoshlarni ma'naviy yuksaltirishga qaratilgan ilmiy-nazariy qarashlar hamda mamlakatimiz taraqqiyotining yangi bosqichini boshlab bergan. O'zbekiston Respublikasining Prezidenti Shavkat Mirziyoyev asarlarida aks etgan.

Yangi O'zbekiston jamiyatining ravnaqi – uning moddiy va ma'naviy sohalar bilan bevosita bog'liq. Butun dunyodagi va mamlakatimizdagi global o'zgarishlar tufayli ijtimoiy hayotdagi, iqtisodiy, ekologiya, demografiya inqirozli vaziyatlarni yengish zamonaviy hayotning mavjud salbiy holatlari bartaraf etiladigan yangi turdagi jamiyatni qurish bo'yicha davlat va fuqarolarning hamkorlikdagi urinishlarini talab etadi.

Keng jamoatchilik muhokamasi natijasida "Harakatlar strategiyasidan-Taraqqiyot strategiyasi sari" tamoyillariga asosan ishlab chiqilgan quyidagi yettita ustivor yo'nalishlardan iborat 2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi tasdiqlandi: Bu strategiyas quyidagi 7 ta yo'nalishni o'z ichiga qamrab oladi: 1- yo'nalish: "Inson qadrini yuksaltirish va erkin fuqarolik jamiyatini yanada rivojlantirish

orqali xalqparvar davlat barpo etish". 2-yo'nalish: "Mamlakatimizda adolat va qonun ustivorligi tamoyillarini taraqqiyotning eng asosiy va zarur shartlariga aylantirish". 3-yo'nalish: "Milliy iqtisodiyotni jadal rivojlantirish va yuqori o'sish sur'atlarini ta'minlash". 4-yo'nalish: "Adolatli ijtimoiy siyosat yuritish, inson kapiktalini rivojlantirish". 5- yo'nalish: "Ma'naviy taraqqiyotni ta'minlash va sohani yangi bosqichlarga olib chiqish". 6- yo'nalish: "Milliy manfaatlaridan kelib chiqqan holda umumbashariy muammolarga yo'ndashish". 7-yo'nalish: "Mamlakatimiz xavfsizligi va mudofaa salohiyatini kuchaytirish, ochiq progmatik va faol tashqi siyosat yuritish".

Vatanga bo'lgan mehr-muhabbat, vatanparvarlik tuyg'ulari insonda o'z-o'zidan, ongsiz ravishda paydo bo'ladigan, shakllanadigan narsalar emas. Ular har bir kishida jamiyatda uni o'rab turgan ijtimoiy madaniy muhit ta'sirida jamiyatning ta'lim-tarbiyasi asosida shakllanadi va rivojlanadi. Albatta ushbu fazilatlar yoshlarda shaxs sifatida faoliyati olib borishi orqali kamol topadi. Ana shularga asosanib aytishimiz mumkinki, faqat g'uruhiy davlatni shakllantirishgina huquqning yuksak ahamiyatini ta'minlaydi. Huquqiy davlatni shakllantirish ko'p jihatidan shaxs bilan jamiyat o'rtasidagi o'zaro munosabatlar ruhini belgilab bergan. Huquq va erkinliklar ijtimoiy adolatning axloqiy-insonparvarlik mohiyatidan kelib chiqadi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Milliy qadriyatlarini o'zlashtirish va ulardan foydalanish darajasidan iborat bo'lgan muhim xususiyati boshqa xossalardan mahrum etmaydi, Avvalo huquqiy madaniyat huquqiy qadriyatlarsiz bo'lishi mumkin emas. Ijtimoiy munosabatlarning tartibga solishning g'oyat muhim vositasi bo'lgan huquqning o'zi ham huquqiy qadriyatlar jumlasiga kiradi. Shu bilan birga huquqiy qadriyatlar huquqiy bilimlar, huquqiy qonun-qoidalaridir. Huquqiy qadriyatlarda oldingi tajriba jamlangan bo'lib, uni o'zlashtirib olish to'g'ri qarorlar qabul qilish, o'z huquq va burchlarini fuqarolar, jamiyat, davlatning qonuniy manfaatlar bilan muvofiqlashtirgan holda harakat qilish imkonini beradi.

Axloqiy yondashuv asosida milliy qadriyatlar tarixini o'rgatish metodikasini takomillashtirish bir vaktning o'zida: Vatanga bo'lgan o'z burchi va sadoqatini chukur anglovchi, umuminsoniy qadriyatlarini ko'zlaydigan jamiyatning muhim jihati, xususiyati bo'lgan huquqiy madaniyat mamlakatimiz va jahon sivilizatsiyasining yutuqlarini qamrab olib, huquqiy savodxonlik past darajada bo'lgan joyda siyosiy erkinliklar bebo'likka aylanib ketadi. Huquqiy savodxonlik har bir fuqaroga siyosiy erkinlikdan foydalanish imkonini beradi. Fuqarolik ongi yuksalgan fuqarolik salohiyatining yuqori darajada rivojlangan shaxs «jamiyatga beruvchi foydalari va jamiyatdan oluvchi manfaatlar nisbatini teran anglovchi xamda o'z amaliyotida bu nisbatda muvozanat buzilmasligiga kat'iy rioya etuvchi sub'ektdir»[6].

Milliy qadriyatlar tarixini o'rgatish metodikasini takomillashtirish munosabatlarini hulq-atvorini ob'ektiv zarur namunalarni mustahkamlab qo'yadigan haq-huquq, erkinlik va burch kategoriyalari orqali bevosita tartibga soladiki, individ ular orqali o'z harakatlari va boshqa odamlarning harakatlarini muvofiqlashtiradi hamda baxolaydi. Talabalarni yanada kengiroq fikirlashlari uchun huquqiy bilimni talab qiladi.

Yangilanayotgan o'zbekistonda talabalarda milliy qadriyatlar tanishi bilan chambarchas bog'langandir. Huquqni tanish haq-huquqni, qonuniylik, huquq tartibotning mohiyati, prinsplari to'g'risidagi qarashlar, e'tiqodlar majmuidir. Shaxsning huquqiy madaniyati huquqni anglash va uning qonuniylik, adolat, teng huquqlilik fuqaro huquqlarini chinakam hurmat qilish, huquqiy me'yorlarga rioya etishga yuksak talabchanlik, huquqiy ko'rsatmalarga chinakam hurmat bilan qarashdan iborat yetakchi tamoyillarni o'z ichiga oladi.

Milliy g'urur, milliy qadriyat, vatanga e'tiqod to'g'risida so'z yuritishdan oldin "vatan", "milliy qadriyat" va "e'tiqod" tushunchalarining mazmuni, mohiyati haqida to'laroq tasavvurga ega bo'lmoq darkor.

Vatan tushunchasining ilmiy, pedagogik, falsafiy, badiiy, jihatlariga to'xtaladigan bo'lsak, 1981 yilda nashr etilgan "O'zbek tilining izohli lug'ati" [8]da vatan tushunchasiga quyidagicha ta'rif berilgan: kishi tug'ilib o'sgan va o'zini uning fuqarosi hisoblagan mamlakat; kishining tug'ilib o'sgan o'lkasi, shahri

yoki qishlog'i; turar joy, boshpana, maskan, uy sifatida talqin etilgan.

O'zbekiston milliy ensiklopediyasida esa, vatan tushunchasiga shunday ta'rif keltiriladi: "Vatan – kishilarning tug'ilib O'sgan joyi, yurti, mamlakati; tarixan muayyan xalqqa tegishli hudud hamda uning tabiati, aholisi, o'ziga xos taraqqiyoti, tili, madaniyati, turmushi va urf-odatlar majmui" [8]. Vatan ona kabi muqaddas. Vatan oldidagi qarzdorlik tuyg'usi, mas'uliyati har bir etuk insonga xos xususiyatdir. Vatanni sevish milliy qadriyatda namoyon bo'ladi.

Darhaqiqat, vatan bir kishining mulki emas, u o'tib ketgan ajdodlar yurti, o'sib-ulg'ayayotgan farzandlarimiz, kelajakda dunyoga keladigan avlodlarning mulki - vatan shu yurtda yashab turgan har-birimizning mulkimizdir. Demak, er yuzida millat uchun vatan mavjud ekan, xalqda vatan tuyg'usi doimo, barcha davrlarda mavjud bo'laveradi.

Olmoniyada yashovchi vatandoshimiz Ismoil Minhojining vatan deya chekkan iztiroblarini uning yozgan maktubida ko'rishimiz mumkin: "Inson qayerda bo'lmasin, qorin tuydirish uchun bir parcha non kifoya. Lekin vatanning o'rmini hech narsa bosa olmaydi. Chet ellarda yurgan odamga ana shu aziz vatan etishmaydi! Bunday odam ruhan ezilgan bo'ladi, uni hech narsa qiziqtirmaydi va ko'nglini hech narsa ko'tara olmaydi. Inson elidan, halqidan ayrilsa, tirik murdaga aylanadi. Bu haq gap. Odam bolasini ruhan ko'taruvchi, qo'llab-quvvatlovchi vatan ekan. Zotan baxt vatandadir. Yunon afsonasida tug'yondan ayrilgan ot jafu chekkani kabi inson ham elidan ayrilsa, undan besh battar holga tushadi. Bizning jismimiz chet ellarda-yu, lekin yuraklarimiz vatanda, qalbimizda vatan mehri so'ngani yo'q" [6].

Yuqoridagi dil so'zlaridan ko'rinib, turibdiki, vatan ayri qilib bo'lmay his-tuyg'u, uning qadriga bizdan ko'ra ko'proq musofirlikda yashayotgan vatandoshlarimiz yetisha ajab emas.

A.Avloniy o'zining «Turkiy guliston yohud axloq» [1] asarida, A.Ibrohimov, X.Sultonov, N.Jo'rayevlarning "Vatan tuyg'usi" [30] kitobida, mashhur tatar olimi Rizouddin Ibn Fahriddinni "Ilmi axloq" kitobida, Hamid Olimjonning "O'zbekiston", Abdulla Oripovning "O'zbekiston Vatanim manim", "Men nechun sevaman O'zbekistonni", Erkin Vohidovning "O'zbekim", Barot Boyqobilovning "Xamsa", "O'zbeknoma" [3] asarida, Tursunoy Sodiqovanning "Mehr qolur" [3] kitobida vatan, vatan tuyg'usi, qadriyat, milliy qadriyat tushunchalarining mohiyatini ilmiy-nazariy hamda badiiy nuqtai nazardan talqin etganlar. Ya'ni yuqoridagi asarlarning barchasi ham bolalarga o'qib berilmasada, ularni mutaola qilgan pedagoglarda albatta milliy qadriyat hissi jo'sh uradi va shu jo'shqinlik bilan bolalarga asar mazmunini yetkazib berishda turli kompleks faoliyatlarga yuzlanadilar.

Vatan – bu biz tug'ilib, voyaga etayotgan zamin, bu biz qadrlaydigan qadriyatlarimiz, bu mehnatkash halqimiz, mahalla, ota-ona, oila, qo'ni-qo'shnilarimiz, bu ajdodlarimizdan meros qolgan jonajon O'zbekistonimiz.

Tadqiqot metodologiyasi (Research Methodology). Vatan, milliy qadriyat, vatanga e'tiqod so'zlari doimo biri-ikkinchisini to'ldirishi, ifodalashini inobatga olgan holda, "milliy qadriyat" tushunchasini mazmun-mohiyatini tushunib olish lozim. "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi" [8]da milliy qadriyat - kishilarning ona-yurtiga, O'z vataniga muhabbati va sadoqatini ifodalaydigan tushuncha bo'lib, milliy qadriyat barcha kishilar, xalq, millatlar uchun umumiy bo'lgan asrlar davomida sayqallanib kelgan umuminsoniy tuyg'u, ma'naviy qadriyatlarning biri bo'lib hisoblanadi. Tarixiy jihatdan milliy qadriyat kishilarning yashab turgan vatanlari taqdiri bilan bog'liq yillar davomidagi ijtimoiy rivojlanish, xar bir xalqning o'zi yashayotgan hududning daxlsizligi va mustaqilligi yo'lidagi kurashi jarayonida takomillashib kelgan his-tuyg'ular jamlanmasi hamdir. Bu xis - tuyg'ular vatanning o'tmishi va hoziri bilan faxrlanishda, manfaatlarini himoya qilishda namoyon bo'ladi.

Vatan manfaati, qadr-qimmatini, taqdirini, istiqbolini qancha ko'p anglatilsa, kishilarda milliy qadriyat tuyg'usi shuncha baland bo'ladi. Har bir shaxsdagi milliy qadriyat tuyg'usi jamiyat taraqqiyoti bilan uzviy bog'liq. Haqiqiy milliy qadriyat millat, vatan manfaati bilan yashash, uning istiqboli, manfaati yo'lida mehnat qilish hamda kurashishdir" [6].

Vatanga e'tiqod, vatan ravnaqi yo'lida xizmat qilish, xavf tug'ilganda vatan uchun jonini fido qilish xalqimizning azaliy e'tiqodlaridan biridir. Bu haqda "To'maris", "Go'ro'g'li" haqidagi afsonaviy asarlarimiz borligi bilan faxrlanishimiz, Jaloliddin Manguberding qaxramonliklarini bugungi kun ertaklariga aylantirishimiz lozim.

Juda ko'p olimlar, shoir va mutafakkirlar ham e'tiqod tushunchasiga o'z tariflarini berganlar. Chunonchi, rus mutafakkiri E.V.Lebedevning fikricha: "e'tiqod – murakkab ma'naviy uyushma bo'lib, shaxsni anglab olingan ichki pozitsiyasidir, uning bisotida mavjud bo'lgan bilimlari asosida vujudga kelgan va ma'lum bir ma'noda, insonning harakat qilishi uchun turtki berib turuvchi qudratdir".

Abu Nasr Farobiy asarlarida yetuk inson ta'lim-tarbiyasining eng muhim xususiyatlaridan dir bu xususiyat uning kasb-xunarni qay tarzda egallashliklariga alohida – alohida urg'u beradi. Alloma o'zining «Fozil odamlar shaxri» asarida xunar insonni baxt sari yo'naltiruvchi, fozillik sari yetaklovchi bu yana bir muhim omil ekanligiga alohida e'tiborni qaratib [2], barcha shaxs malakali xunarlar egasi bo'lishlari kerakligi haqida so'z yuritadilar. Allomamiz fikricha, shahsdagi barcha xislatlar, fazilatlar, odobu- ahlok, kasb-xunar, ta'lim va tarbiya yo'li orqali hal qilinadi. Alloma «Fozil odamlar shaxri» nomli kitobida ta'lim va tarbiyaga qo'yidagicha izox beradi «Ta'lim degan so'z xalqlar va shaharliklar o'rtasida nazariy fazilatni birlashtirish, tarbiya esa, shu xalqlar o'rtasidagi to'g'ri fazilat va amaliy kasb-xunar fazilatlarini birlashtirish degan so'zdir. Ta'lim so'z o'rgatish bilangina bo'ladi. Tarbiya esa amaliy ish va tajriba bilan o'rganishdir, ya'ni, shu xalq, shu millatning amaliy malakalaridan iborat bo'lgan ish harakatga, kasb-xunarga berilgan bo'lishidir. Agar ular ish, kasb-xunarga berilgan bo'lsalar, kasb-xunarga qiziqsalar, shu qiziqish ularni butunlay kasb-xunarga jalb etsa, demak, ular kasb-xunarning chinakam oshig'i bo'ladilar» [1].

Bizning daho vatandoshlarimiz Abu Nasr Forobiy va Alisher Navoiy ijodlariga nazar tashlidigan bo'lsak, har ikkala mutafakkir ham o'z asarlarida insonlarni xalq uchun kayg'urish, eng oliy insoniy hislatlardan biri ekanligi va ularni shakllantirish esa, ijtimoiylikni qaror toptirishning va turli hil illatlarga kurashishni yetakchi o'ringa ega. Xalqning yashash tarzlar, ma'naviy madaniyati, yuksak ahlokiy qadriyatlar ularning asarlarida o'z aksini topgan.

Abu Xamid G'azzoliy ham ta'riflab o'tgan fuqarolik madaniyatiga xos bo'lgan ko'plab hislatlar Boburning «Boburnoma» asarida ham o'z aksini topgan va o'ziga xos shakilda rivojlangan. Zahriddin Muhammad Bobur o'z asarlarida asosan asosiy e'tiborni insonlarning insonparvarlik ruhida tarbiyalanishiga qaratgan. Bobur o'zining «Boburnoma» asarida

har bir inson insoniylik xususiyatlariga ega shaxs bo'lishi kerakligi o'ta darajada aniqlik bilan takidlangan.

Tahlil va natijalar. O'zbekiston o'tmishini har tarafлама o'rganish shundan dalolat beradiki, fuqarolik jamiyati vujudga kelguncha temuriylar, boburiylar zamonidan boshlab davlatda uning a'zolarining ijtimoiy kelib chikishi va ijtimoiy mavkeiga ko'ra turli hil tabaqalarga ajratila boshlaganligini ko'rishimiz mumkin. Masalan, mulkdorlar, savdogarlaru, talabalar, xunarmandlar ruyxatini shakllantirish asosida davlat budjetlari rejalashtirilgan. Huquqiy mafkura sohasidagi qadriyatlarni mo'ljallab ish tutish fuqaroning huquq sohasidagi hulq-atvoriga faol ta'sir ko'rsatadi. Fuqaroningo'z huquq va majburiyatlarini bilish, ularni baholashi va faol amalga oshirishga tayyorbo'lishi mafkura orqali shakllanib boradi va shu tarzda ijtimoiylik xususiyatlariga xos bo'lgan ya'ni foydali hulq-atvorga undaydi. Hulq-atvorning qadri to'g'risidagi fikr-mulohazalar, o'z navbatida, huquqiy munosabat sub'ektlarining huquq va majburiyatlar doirasida belgilanishi zarur. Fuqarolarning huquqiy savodxonligini oshirish huquqiy madaniyatning tarkibiy qismlari ham odamlarning hulq atvorini yo'naltirib turadi. Masalan, salbiy huquqiy hissiyotlar, sezgilarning rivojlanmaganligi huquq va majburiyatlarga niglistik munosabatni keltirib chiqarishi mumkin., yoki aksincha ijobiy psixologik holatlarga tayanadigan huquqiy madaniyatni huquqiy hulqning qonuniy va ijtimoiyligiga va uni kafolatlashga yordam beradi.

Xulosa va takliflar. Har bir inson o'z davlatining fuqarosi ekanligini his qilish orqali, u o'ziga berilgan huquq va erkinliklariga ongli ravishda munosabatda bo'lish va ularni qadrlash orqali, zaruriy mehnat bilan qo'lga kiritilayotgan demokratik qadriyatlarni asrash va himoya qilish bugungi kunning eng muhim g'oyalaridan biridir. Talabalarining huquqlari va erkinliklari muayyan bir ne'matlarga intilishdir. Fuqarolik majburiyati-ijtimoiy munosabatlar normal amal qilishini ta'minlash uchun jamiyat shaxs oldiga qo'yadigan talablar majmui bo'lib hisoblanadi. Fuqarolar erkinligi uning huquqida mustahkamlanib qo'yilgan hulq-atvor namunalarning ob'ektiv ahamiyatini tushinishga hamda barcha ob'ektiv va sub'ektiv omillarni hisobga olgan holda qarorlar qabul qilishi mumkinligiga asoslanadi. Huquq, erkinlik va majburiyatlarni ro'yobga chiqarish hamma vakt qaror qabul qilish hamda ichki e'tiqodigamas, balki davlatning manfaatlar ya'ni talabalariga ham javob beradigan hulqni tanlab olish bilan ham bog'liqdir. Har qanday to'g'ri qaror fuqaroning yuksak huquqiy madaniyatidan ajralmas bir qismidir. Fuqarolardagi yuqori darajadagi huquqiy madaniyat, huquq, erkinliklar va majburiyatlar tegishli suratda amalga oshirilishining muqarrar sharti bo'lib xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitusiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2024. – B. 56.
2. Abdurahmonov A. Qadriyat – ma'naviy merosdir // «Ma'rifat gulshani» g. – 12 (77) 2007y. – 7-bet
3. Asqar Zununov. Pedagogika nazariyasi T.: «Aloqachi» 2001 y. 163 bet.
4. Asqar Zununov. Ulfat Maxkamov Didaktika (Ta'lim nazariyasi) Oliy o'quv yurtlari uchun o'quv qo'llanma. T.: «Sharq» nashriyot - matbaa aksiyadorlik kompaniyasi bosh tahririyati. T.: 2006 y. 125 bet
5. Barkamol avlod – Ozbekiston taraqqiyotining poydevori. Tosh. 1998, 7-bet 6. Zaripov M.Z.Ma'naviy qadriyatlar va milliy o'zlikni anglashning rivojlanishi «Pedagogik ta'lim», -T.: 2000.- №2.-6-9 betlar.
6. Yo'ldoshev J.G'. Usmonov S.A. Pedagogik texnologiya asoslari. T:«O'qituvchi», 2004, - 95 bet.